

De arme

Gesprek met Ada van Mil (Stichting Urgente Noden),
Janneke Jansen (Commissie Individuele Hulp Diaconie
Protestantse gemeente Leiden), Peter Vinke en
Gerrit Nieuwenhuis (Voedselbank Leiden e.o.) en
Ton Snepvangers (Diaconaal Centrum De Bakkerij)

1. Het Nederlandse Armoedebeleid.

a. In vogelvlucht

Sinds de officiële invoering van de Algemene bijstandswet (ABW) op 1 januari 1965 onder verantwoordelijkheid van de toenmalige minister van CRM Marga Klompé werd bijstand een formeel recht. De wet kwam in de plaats van de Armenwet die dateerde van 1854 en in 1912 licht was aangepast. Met de ABW kwam het primaat van de armenzorg bij de overheid te liggen. Voorheen waren de kerken en particuliere instellingen hoofverantwoordelijk voor de armenzorg, die veelal gebeurde op basis van liefdadigheid. Vanaf 1965 was bijstand een recht. Toen in de loop van de jaren '80 de hoogte van de bijstand achterbleef bij de kosten van levensonderhoud, nam de bemoeienis van derden met de armenzorg weer toe. In 1987 richtte de Raad van Kerken de werkgroep Arme kant van Nederland op, met als doelstelling aandacht te vragen voor de armoedeproblematiek. Per 1 januari 1996 werd de ingrijpend gewijzigde en heringerichte algemene bijstandswet (Abw) van kracht. Vanaf het begin van de 21e eeuw zijn door diverse kerken en particuliere instellingen plaatselijk voedselbanken ingesteld. In 2006 werd geschat dat 8000 huishoudens gebruik maakten van voedselbanken, schattingen voor 2010 gaan richting de 10.000 huishoudens. De Abw is op 1 januari 2004 ingetrokken en vervangen door de Wet werk en bijstand.

b. Beoordeling

De helderheid over de taak van de overheid in deze problematiek is in de afgelopen jaren onduidelijker geworden. Wat behoort nu nog wel tot de taak van de overheid en waar begint de eigen verantwoordelijkheid van mensen en diaconale organisaties? Er is duidelijk sprake van een zich terugtrekkende overheid, maar daarmee wordt het meteen ook steeds onduidelijker waarop de overheid nog wel of niet aangesproken kan worden. Op papier kent Nederland goede voorzieningen en als iedereen in staat zou zijn om van

voorliggende voorzieningen gebruik te maken, zouden er heel wat minder mensen in de problemen komen. Feit is dat er nog te veel mensen tussen wal en schip vallen:

- Omdat de gehanteerde modellen in de regelgeving niet altijd aansluiten op individuele situaties (en wasmachines niet altijd even lang blijven functioneren volgens de door de overheid vastgestelde termijnen van vervanging);
- Omdat de definitie van armoede en de gehanteerde richtlijnen voor de bepaling van de zgn. armoedegrens telkens opnieuw worden bijgesteld;
- Omdat hulpverlenende instanties onderling vaak slecht communiceren;
- Omdat de voortdurende wijzigingen in regelingen en voorzieningen zelfs voor professionals nauwelijks bij te houden zijn, laat staan voor de gemiddelde burger;
- Omdat nu eenmaal niet iedereen zelfredzaam genoeg is om zich staande te houden in onze maatschappij.

2. Belangrijke problemen.

- Het stijgend aantal mensen dat in onze samenleving, mede door de gevolgen van de economische crisis, in de problemen komt door oplopende schulden;
- Het steeds terugkerende probleem van de onbekendheid en ontoegankelijkheid van bestaande regelingen en voorzieningen;
- De groeiende tendens om mensen die niet zelfredzaam en afhankelijk zijn van aanvullende voorzieningen en steun negatief neer te zetten;
- De praktijk dat steeds meer tijd en energie binnen de bestaande hulpverlening besteed wordt aan fraudebestrijding, zodat er mede dankzij een groeiende caseload van de werkers in het veld nauwelijks ruimte meer is voor daadwerkelijke individuele hulpverlening;
- Het feit dat onderzoek aantoont en de praktijk beaamt dat armoede soms generatieslang overerfelijk is.

3. Uitdagingen voor diaconale organisaties

Diaconale inzet wordt gekenmerkt door drie kernwoorden: solidariteit, rechtvaardigheid en barmhartigheid. Diaconale organisaties hebben dan ook een belangrijke rol te spelen op de volgende terreinen:

- a. Signalering: zowel m.b.t. de problemen bij de mensen zelf als bij de hulpverlening vanuit de overheid;

- b. Preventie: initiatieven om te voorkomen dat mensen in financiële problemen komen via een appel op aanvullende steun en regelgeving vanuit de overheid en het organiseren van ondersteunende initiatieven als schuldhulpmaatjes en formulierenbrigades;
- c. Laagdrempeligheid: ondersteunende hulpverlening laagdrempelig inrichten zodat mensen tijdig met hun hulpvragen terecht kunnen;
- d. Informatie en toerusting: voorlichting en inzicht versterken t.a.v. voorliggende voorzieningen en regelingen waar mensen recht op hebben.
- e. Een sociaal en financieel vangnet bieden voor individuele hulpvragen van mensen die binnen bestaande regelgevingen tussen wal en schip terecht komen.